

Π Ρ Ο Λ Ο Γ Ο Σ

Σε μια από τις επιστημονικές συναντήσεις υπό την αιγίδα της Ελληνικής Ψυχολογικής Εταιρείας (ΕΛ.Ψ.Ε.), το Διοικητικό Συμβούλιο της Εταιρείας, μετά από δική μας πρόταση, μας ανέθεσε την επιμέλεια για την έκδοση ενός ειδικού τεύχους του περιοδικού της εταιρείας «ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ». Το τεύχος αυτό, πρώτο στο είδος του, αποφασίστηκε να είναι αφιερωμένο σε θέματα Εξελικτικής Ψυχολογίας. Αρκετούς μήνες μετά, έχουμε τη χαρά να θέσουμε στη διάθεση των συναδέλφων, μετά από μια μακρά όσο και επίπονη διαδικασία, το «προϊόν» αυτής μας της προσπάθειας.

Η Εξελικτική Ψυχολογία αποτελεί ίσως τον κλάδο ψυχολογίας με το εννοιολογικά ευρύτερο αντικείμενο, το οποίο συνίσταται στη μελέτη της εξελικτικής διάστασης ολόκληρης της ανθρώπινης συμπεριφοράς. Μάλιστα, τα θέματα της ανθρώπινης ανάπτυξης -των ραγδαίων δηλαδή αλλαγών της πρώτης εικοσαετίας της ζωής- ενέχουν ένα γενικότερο ενδιαφέρον, καθώς εμπλέκουν τη διερεύνηση της σχετικής επίδρασης γενετικών και περιβαλλοντικών παραγόντων, τη μελέτη του ρόλου της οικογένειας και του σχολείου στην ανάπτυξη του παιδιού, τις πιθανές αποκλίσεις που μπορεί να εμφανίσει η εξελικτική πορεία, κ.τ.ό. Με άλλα λόγια, περιγράφουν μια πορεία, συχνά πολυκύμαντη, που οδηγεί στην ενηλικίωση. Ετσι, δεν προκαλεί έκπληξη ότι η έρευνα της ανάπτυξης του ανθρώπου, από τη γέννηση ως το τέλος της εφηβείας, απασχολεί ένα μεγάλο αριθμό επιστημόνων, τόσο διεθνώς όσο και στη χώρα μας.

Ως επιμελητές έκδοσης, είχαμε στη διάθεσή μας, για κρίση και επιλογή, δέκα μελέτες, από τις οποίες επελέγησαν για δημοσίευση στο τεύχος αυτό οι οκτώ. Αποκλείστηκαν δύο άρθρα, τα οποία κρίθηκε ότι ήταν αδύνατο να πάρουν μια ολοκληρωμένη μορφή για δημοσίευση μέσα στα καθορισμένα χρονικά όρια της έκδοσης του τεύχους.

Τα οκτώ άρθρα έχουν διαταχθεί σε μια σειρά ενδεικτική τριών εννοιολογικών ενοτήτων που αντιπροσωπεύουν περιοχές έρευνας με αξιοσημείωτη δράση και προβολή στη σύγχρονη Εξελικτική Ψυχολογία. Στην πρώτη ενότητα περιλαμβάνονται τρία άρθρα που αναφέρονται στη γνωστική - νοητική ανάπτυξη του παιδιού και του εφήβου. Συγκεκριμένα, οι Αναστασία Ευκλείδη, Ακυλίνα Σαμαρά και Μαρίνα Πετροπούλου, στο άρθρο τους «Η μικρο- και μακροεξέλιξη των μεταγνωστικών εμπειριών: Η επίδραση των διαφόρων φάσεων λύσης προβλήματος και ατομικών παραγόντων», μελετούν τη φύση ορισμένων μεταγνωστικών εμπειριών κατά τη λύση ενός μαθηματικού προβλήματος σε εφήβους 13-15 ετών. Οι αναλύσεις των δεδομένων έδειξαν ότι οι εμπειρίες - αισθήματα κατά τη λύση του προβλήματος είναι σύνθετες νοητικές κατασκευές, μερικές από τις οποίες μεταβάλλονται σε συνάρτηση με το φύλο και την ηλικία. Ο Δημήτρης Αλεξόπουλος, στη μελέτη του με τίτλο «Η ανάπτυξη της νοημοσύνης στην εφηβική ηλικία», παρουσιάζει εμπειρικά δεδομένα σύμφωνα με τα οποία η νοημοσύνη, όπως αξιολογείται από την κλίμακα ΑΗ4 της Heim, αυξάνει ποσοτικά μέχρι την ηλικία των 17 ετών, με τις ανάλογες ψυχοπαιδαγωγικές προεκτάσεις τις οποίες ο συγγραφέας επισημαίνει. Το τρίτο άρθρο, με τίτλο «Απόκτηση της σημασίας των λέξεων στην παιδική γλώσσα: Ο ρόλος της λογικής συνοχής και των δομικών στοιχείων», του Απόστολου Ευθυμίου διερευνά τη διαδικασία μέσω της οποίας το παιδί κατανοεί τη σημασία των λέξεων. Κατά τον συγγραφέα, η πορεία αυτή επηρεάζεται από τη λογική συνοχή των λέξεων ενός σημασιολογικού πεδίου, καθώς και από τη σημασιολογική τους πολυπλοκότητα.

Η δεύτερη ενότητα του τεύχους αποτελείται, επίσης, από τρία άρθρα που πραγματεύονται θέματα σχετικά με την ψυχοκοινωνική ανάπτυξη και την ανάπτυξη της προσωπικότητας στη σχολική ηλικία. Το τέταρτο στη σειρά άρθρο, «Χαρακτηριστικά της παιδικής προσωπικότητας, όπως παρουσιάζονται στη φυσική γλώσσα των γονέων» των Ηλίας Μπεζεβέγκη, Βασιλή Παυλόπουλου & Σοφίας Μουρουσάκη, παρουσιάζει τα πρώτα δεδομένα ενός ευρύτερου ερευνητικού προγράμματος για τη μελέτη της αναπτυσσόμενης προσωπικότητας, όπως την αντιλαμβάνονται οι γονείς. Η κεντρική διαπίστωση αυτής της μελέτης είναι ότι η δομή της παιδικής προσωπικότητας μπορεί να περιγραφεί με βάση τις διαστάσεις του γνωστού μοντέλου των «πέντε παραγόντων» (που περιγράφει την προσωπικότητα των ενηλίκων), ενώ, παράλληλα, περιλαμβάνει και χαρακτηριστικά που είναι ιδιαίτερα γνωρίσματα του ψυχισμού του παιδιού και του εφήβου. Στο επόμενο άρθρο, «Χαρακτηριστικά προσωπικότητας και ψυχική υγεία του επαρκούς και ψυχολογικά υγιούς παιδιού: Η άποψη των γονέων», οι Φρόσω Μόττη-Στεφανίδη, Ηλίας Μπεζεβέγκη & Νικόλαος Γιαννίτσας σκιαγραφούν το προφίλ των ψυχολογικά επαρκών παιδιών σχολικής ηλικίας. Το προφίλ αυτό, κατά τους γονείς, το συνθέτουν χαρακτηριστικά, όπως καλή σχολική προσαρμογή και επίδοση, συγκέντρωση προσοχής, καλές διαπροσωπικές σχέσεις και υψηλή αυτοεκτίμηση. Το έκτο άρθρο με τίτλο «Αντιμετώπιση προβλημάτων της καθημερινής ζωής: Η περίπτωση της παιδικής μοναξιάς», των Εύας Γαλανάκη & Ηλίας Μπεζεβέγκη, ασχολείται με μια σχετικά αγνοημένη πλευρά της ψυχοκοινωνικής ανάπτυξης και υγείας του παιδιού. Συγκεκριμένα, εξετάζει το θέμα της παιδικής μοναξιάς και αξιολογεί τους τρόπους με τους οποίους το παιδί την αντιμετωπίζει, εντοπίζοντας αξιοσημείωτες διαφορές φύλου και ηλικίας.

Η τρίτη ενότητα του τεύχους περιλαμβάνει δύο άρθρα που αντιπροσωπεύουν μια άλλη πλευρά της ανάπτυξης, εκείνη των αποκλίσεων και της ψυχικής υγείας. Στο ένα άρθρο, το έβδομο στη σειρά, με τίτλο «Θέματα ψυχικής υγείας και προσαρμογής των εφήβων στην Ελλάδα», η Άννα Χριστοπούλου παρουσιάζει δεδομένα για την ψυχική υγεία εφήβων 15 και 16 ετών στη χώρα μας και σημειώνει ενδιαφέρουσες διαφορές ηλικίας και φύλου. Τέλος, στο άρθρο «Συγκριτική μελέτη των σχεδίων δυσλεξικών και μη δυσλεξικών παιδιών», οι Ελένη Ζήση-Ματή, Μαρία Ζαφειρόπουλου και Φωτεινή Μπονώτη συγκρίνουν την ικανότητα φυσιολογικών και δυσλεξικών παιδιών στο ιχνογράφημα και εντοπίζουν την ανεπάρκεια των δυσλεξικών παιδιών σε επιμέρους στοιχεία των σχεδιαστικών μονάδων.

Η έκδοση του ειδικού αυτού τεύχους σηματοδοτεί το τέλος μιας διαδικασίας για την ευόδωση της οποίας δεν θα ήταν αρκετή η εκδοτική επιμέλεια των υπογραφομένων. Εκφράζουμε τις θερμές μας ευχαριστίες στον Πρόεδρο και το Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΛ.Ψ.Ε. για την τιμή να μας αναθέσουν την εκδοτική επιμέλεια αυτού του τόμου (στους συναδέλφους που μας έστειλαν τα άρθρα τους για κρίση και δημοσίευση) και στους τρεις συναδέλφους - κριτές, για την πολύτιμη συμβολή τους στην αξιολόγηση μερικών από τα υποβληθέντα άρθρα. Τέλος, ευχαριστούμε την κ. Ασπασία Κυριάκου η οποία συνέβαλε, με την επαγγελματική της εμπειρία και ευσυνειδησία, στην άρτια παρουσίαση αυτού του τεύχους.

Οι επιμελητές έκδοσης
ΗΛΙΑΣ Γ. ΜΠΕΖΕΒΕΓΚΗΣ, ΦΡΟΣΩ ΜΟΤΤΗ-ΣΤΕΦΑΝΙΔΗ